Deszki mozaik

Ismerjük meg Deszket — ezzel a címmel közölt egyoldalas összeállítást a Magyarországi Délszlávok Demokratikus Szövetségének hetilapja, a *Narodne novine*, a május 1-re kiadott ünnepi számában. A lap a deszki szerb lakosság kulturális életéről ad mindenre kiterjedő áttekintést. Ebből megtudhatjuk, hogy *a deszki szerb színjátszó csoport* még 1972-ben alakult *Móricné Márá Szvity* és *Veljko Rádity* tanár vezetésével. Az első vendégszereplésre még 1974-ben került sor, amikor *Brániszláv Nusity „Analfabéta”* című színművét mutatták be hat alkalommal, majd irodalmi összeállításokkal szerepeltek különböző délszlávok lakta falvakban. Ezt követően nyolc alkalommal szerepeltek *„A házasságszédelgő”* című egyfelvonásos darabbal. Ady Endre születésének századik évfordulójára *dr. Petár Milošević*, egyetemi tanársegéd által összeállított irodalmi műsorokkal arattak nagy sikereket. 1981-ben a Belgrádi Rádió helyszíni felvétel alapján sugározta a deszkiek *„Tarka est”* című vidám összeállítását. 1982-ben Bács-Kiskun megye délszlávok által lakott településein tizenhat alkalommal adták elő Nusity „Analfabéta” című színművét. Jelenleg a *„Bánáti liba”* című egyfelvonásos darab próbái folynak.

A *Milivoj Gyorgyev* tanár által vezetett *„Bánát” folklórcsoport* nemcsak Deszk ifjúságát szórakoztatja, hanem jelentős hatást gyakorol a szegedi JATE, SZOTE, KSZV, DÉLÉP, valamint a textil, Csomiterv stb. fiatalságát tömörítő klubokra is. Ezekben az ifjúsági klubokban a délszláv táncok iránti érdeklődés olyannyira megnövekedett, hogy a betanításra felkért deszki „Bánát” együttes az igényeknek ang tud eleget tenni. Erre a feladatra a „Bánát” tánceegyüttesnek Milivoj Gyorgyev vezetésével egy külön csoportja alakult. Két évvel ezelőtt a Bács-Kiskun megyei Bátya községi kultúrcsoport vezetője, *Sztipan Perity* is a deszkieket kérte meg baráti útbaigazításra és segítségre. Milivoj Gyorgyev és a zenei szakosztály vezetője, *Radovan Belancsity* a bátyaiak részére kidolgozta a *„Szerbia”* koreográfiát, és betanították az ottani kultúrcsoporttal.

A deszkiek egyik fő feladatuknak tekintik a régi szerb népszokások színpadra állítását, Ebben nagy segítségükre van *Felföldi László* muzeológus, akinek támogatásával már színpadra állították a Maros menti szerb nepszokások közül a *„Rogálj”*, *„Dodole”* és *„Lazarice”* néven ismert hagyományokat. Az együttes nagyon fontos tagja az idén már 87. évében járó *Milenko Rádity*, aki fiatalos lelkesedéssel adja elő az ősi vitézi énekeket.

Az együttest eddig is szoros kapcsolat fűzte a szegedi áfészhez, amely az idén még szorosabbra alakult azzal, hogy az áfész anyagilag is gondoskodik a csoportról. Ezért hivatalosan is felvették a *Szegedi Áfész „Bánát” szerb kultúrcsoportja* elnevezést.

Részletesen foglalkozik az idézett cikk a deszki könyvtárral is, de mivel lapunkban az 1983. október 19-i számban a deszki könyvtárról részletes ismertetést adtunk, nem akarunk ismétlésekbe bocsátkozni. Talán csak annyit kell megemlítenünk, hogy *a könyvtár könyvállományán kívül jelentős mennyiségű szerb könyv van még Jeftimir Jancsikin, Veljko Radity, Mladen Gyukin, dr. Márko Rusz és Radója Csobánov* tulajdonában, akik szívesen kölcsön is adják olvasásra a könyveiket az ismerőseiknek. A könyvtárral kapcsolatosan azt hiányolják az olvasók, hogy nagyon hézagos a jelenkori jugoszláv, valamint a magyarországi szerb-horvát irodalmat képviselő alkotások választéka.

Hírt ad a lap a tavasszal megrendezett megyei szerb *anyanyelvi vetélkedőről* is, amelyen az újszentiváni és deszki szerb tannyelvű iskolák felső tagozatos diákjai vettek részt. Az újszentiváni tanulókat *Veszelinovné Jelená Márkovljev* tanárnő, a deszkieket *Velimir Rádity* tanár készítette fel. A vetélkedő írásbeli és szóbeli feladatok megoldásából állt. A zsüri úgy döntött, hogy az országos vetélkedőn Csongrád megyét a deszki tanulók fogják képviselni.

Végezetül beszámol a lap a Sárospatakon megrendezett folklórfesztiválról. A Szeged Áfész „Bánát” szerb kultúrcsoportja Felföldi László feldolgozása alapján, és Milivoj Gyorgyev vezetésével a szerb „Rogalj” és a „Karácsony” című népszokásokat mutatta be, melvet a zsüri ezüstéremmel jutalmazott. Külön elismerést kapott a kultúrcsoport legidősebb tagja, a 87. évében járó Milenko Rádity, aki hibátlanul adott elő egy ősi szerb vitézi éneket.

A Narodne novine című szerb-horvát hetilap cikkei alapján összeállította:

Berkes Ákos

Édes anyanyelvünk

Sátoraljaújhely város tanácsa — több más intézménnyel közösen — az idén is meghirdette az *Édes anyanyelvünk* versenyt. Az immár hagyományos, és az idén tizenkettedik alkalommal megrendezendő vetélkedőn az utóbbi években kialakult gyakorlatnak megfelelően a középfokú oktatási intézmények — a gimnáziumok és a szakközépiskolák, valamint a szakmunkásképző intézetek — tanulói vesznek részt.

A döntőre — amit Sátoraljaújhelyen tartanak meg október 26. és 28. között — Budapestről tizenkét, a megyékből, valamint a megyei városokból és a házigazda Sátoraljaújhely diákjai közül a legjobb két-két versenyző vesz majd részt.

A versenyben a legjobb eredményt elérő versenyzőket Széphalmon, a Kazinczy Ferenc-mauzóleumnál rendezett záróünnepségen oklevéllel, valamint Sátoraljaújhely város emlékplakettjével jutalmazzák.

Elektromos Zsiguli

Elkészült a VAZ—2801, a Togliattiban levő Volgai Autógyár első villanyautója. Az elektromos meghajtású személygépkocsik első példányait nemrég szállították a moszkvai kísérleti telepre kipróbálásra. Az elektromos Zsiguli technikai adatai: hatósugara városi forgalomban 80 km, sebessége 60 km/h, teherbírása 240 kg.

Szerzőtársunk a pszichológus

Követelmények satujában

Valószínű, baj van a mai gyerekekkel. Panaszkodnak az idősebbek, zajosok, féktelenek, tiszteletlenek, csúnyaszájúak manapság az iskolás fiúk és lányok.

Noha — mióta világ a világ — az idősebb generáció mindig tökéletesebbnek látja hajdanvolt fiatal énjét, mint az utána következőket, valami igazság mégiscsak lehet a berzenkedő megjegyzésekben.

A még oly gondos, tisztességes családban nevelkedő kisgyerek is túl korán kénytelen elengedni a mama szoknyáját, a biztonságot jelentő szülői kezet. Az anya idejének, energiájának nagy részét fölemésztik a házon kívüli teendők, s a maradékot igyekszik nagy kínnal, lelkiismeretfurdalások közepette megosztani a háztartás, a férj és a gyerek(ek) között, hogy a művelődésről, szórakozásról, pihenésről ne is beszéljünk. Tengernyi terheiért keveselli a munkahelyi fizetséget, várja hát cserébe még gyermekei háláját, melyet egészséges fejlődésükkel, jólneveltségükkel, kiváló iskolai előmeneteltükkel róhatnának le. Kevesebb törődés — magasabb **követelmény. De hát maguktól nem „nevelődnek” a gyerekek. *Marad hát az iskola.***

Az iskola azonban soha nem lesz alkalmas arra, hogy a családi fészekmeleget, az anyai mosolyt és simogatást helyettesítse, hogy a szeretet mással nem pótolható erejével terelje a helyes, követendő útra az emberpalántákat.

Más eszközökkel más egyébre hivatott az iskola. *Célja azonban közös a családéval:* egészséges, szépnek-jónak örülni tudó fölnőttekké kívánja nevelni a gyerekeket, olyanokká, akik képességeik s legjobb tudásuk szerint munkálkodnak a társadalom javára.

Mit tesz hát gyermekeinkkel a XX. század végi, magyar iskola? A meglazult családi kötelékkel érkezett nebulók istrángját — mintegy ellenhatásként — mint ha itt fognák kissé szorosabbra a kelleténél, az otthoni kevesebb törődés hátrányait így igyekezvén kiküszöbölni. S közben *a kisdiák préselődik a két oldalról szorító követelmények satujában.*

A SZOTE idegklinikáján *dr. Vetró Ágnes* pszichiátert kérdeztem arról, hogy tapasztalatai szerint hazánkban beszélhetünk-e iskolai ártalmakról. A doktornő bevezetőként *néhány példát* említett.

T. P. hétéves kisfiú. Szülei elváltak, így édesanyja és nagymamája neveli. Az iskolában sok volt rá a panasz: zavarja az órát, nem teljesíti a II. osztályos követelményeket, rosszak a jegyei, egyszóval „nem normális ez a gyerek, gyógypedagógián lenne a helye”. Az intelligenciavizsgálat, a klinikai megfigyelés alapján azonban a pszichiáter nem tartotta indokoltnak ezt a véleményt: beilleszkedő, kedves, segítőkész, átlagos — és nem gyengébb képességű — a kisfiú, osztályismétlés után eredeti iskolájában folytathatja tanulmányait.

Z. M. egy jónevű általános iskola III. osztályos diákja alvászavarokkal került a klinikára. A kislány közepes tanuló, „rontja az osztályátlagot”. A tanítónő többször behívatta a szülőket, mondván a gyerek nem tart lépést a többiekkel. Hónapokig főiskolai hallgatók korrepetálták, tanítás után estig keményen dolgozott a jobb osztályzatokért. A fokozott megterhelés, a túl magas követelmények álmatlansághoz vezettek, és a gyerek egyszerűen félt iskolába menni. Ezért vezetett útjuk hamarosan a pszichiáterhez, aki megállapította: a kislány közepes képességeinek megfelelő, tisztességes eredményt ért el, hiba volt a pedagógus és a szülő részéről erőszakkal magasabbra srófolni a követelményeket.

Kitűnő tanulók is osztoznak azonban T. P. és Z. M. sorsában, ők a megszerzett jó bizonyítvány megtartásáért, a továbbtanulásért hajszolják túl magukat. Sokan különböző testi tünetekkel, fogfájással, szív- és gyomorpanaszokkal kerülnek intézetbe, s *a kivizsgálás során derül ki, hogy a tartós, iskola okozta szorongás áll a háttérben.*

Mindezért többnyire nem a pedagógus, hanem *egyebek között a jelenlegi tananyag okolható.* Manapság nem elég tudni a tankönyvet, az szinte csak útmutató, ezt egészítik ki a különböző segédkönyvek. A rengeteg reform miatt még az a szülő sem képes segíteni gyerekének, akinek ideje, kedve lenne hozzá. Ez is csak mérgezi az otthoni légkört, *feszültségek okozója.*

Nem marad nyomtalanul a gyermek idegrendszerében, ha reggel 8-tól délután 5-ig iskolában van: zsúfolt tantermekben kényszerítik őket arra, hogy egy helyben üljenek, csöndben maradjanak, egyszóval alkalmazkodjanak.

A képzés az átlagot veszi figyelembe, nincs — ekkora osztálylétszámok mellett nem is lehet — tekintettel az átlagostól eltérő képességű gyerekekre. *Nem éppen áldásos hatású ez a „szellemi uniformizáció”-ra törekvés sem.* Nincs mód arra, hogy az élénkebbek, a felgyülemlett feszültséget levezessék, vagy az órát zavaró gyerek figyelmét „rászabott”, egyéni feladatokkal kössék le.

Különösen a kisebbeknek szükségük van bizonyos biztonságot nyújtó állandóságra. Márpedig ebben nem kedvez nekik az iskola. Ma már az alsótagozatokban is szaktanárok váltották föl a hajdani „mamapótló” tanító nénit, s az „otthonpótló” „mi osztályunkat” pedig szaktantermek, ahová óráról órára cuccaikat vonszolva vándorolnak a diákok, a kikapcsolódást szolgáló játék és levegőzés helyett.

És *a fő gond: az oktatás túlzott teljesítményközpontúsága.* Már az óvodában tanterv alapján folynak a foglalkozások, már ott nem teheti azt a gyerek, amit ő szeretne. Nincs lehetősége arra, hogy maga fedezze föl a világot. Ez az oka, hogy *a fölfedezés örömétől megfosztott gyerekek nem szeretik meg magát a tanulást, a tudásszerzés módját sem.* Az alsó tagozatban pedig azt kellene megtanulniuk, hogy „tudni jó”. Helyesen teszik azok a tanárok, akik — kötöttségeik ellenére — építenek a tanulók kreatív képességére, alkalmat adva arra, hogy akinek kedve van, önálló feladatokkal készüljön az órára — ki magyarból, ki fizikából, ki-ki az általa szeretett tárgyból.

A pszichiáter követendő példaként említette nyugatnémet tanulmányútjának tapasztalatait: ott *az ún. Montessori iskola* követői kis csoportokban oktatják az azonos érdeklődésű gyerekeket, megfelelő szabadságot, önállóságot adva nekik. Meggyőződésük: *eredményeket a gyermekközpontú és nem az oktatásközpontú iskolában lehet elérni.*

Így se, úgy se válik minden apróságból majd Nobeldíjas tudós, de elégedett, boldog felnőtt mindenkiből lehet. Ennek érdekében talán *hasznos lenne, ha a klinikai pszichiátria és a gyakorlati pedagógia megtalálná az egymáshoz vezető utat.* Akkor talán a szülők sem kényszerítenék arra gyermekeiket, hogy megmásszák a számukra megmászhatatlan hegyet.

Chikán Ágnes

MI? HOL? MIKOR?

1984. MÁJUS 23., SZERDA — NÉVNAP: DEZSŐ

A Nap kel 4 óra 58 perckor, és nyugszik 20 óra 24 perckor.
A Hold kel 2 óra 22 perckor, és nyugszik 12 óra 37 perckor.

VÍZÁLLÁS

A Tisza vízállása Szegednél kedden plusz 530 cm (áradó).

SZÁZHATVAN ÉVE

született Zirzen Janka (1824—1904) pedagógus, a magyar nőnevelés és tanítóképzés úttörője. 1869-től a budai tanítóképző intézet (a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola elődje) a későbbi Erzsébet Nőiskola igazgatója, csaknem három évtizeden keresztül.

NYOLCVAN ÉVE

született Palotai Boris (1904—1983) író, nagy sikerű elbeszélések, regények, karcolatok, tévéjátékok szerzője.

ZENÉS SZÍNHÁZ

Ma délután 3 órakor: Mesebalett — Nyilas Misi-bérlet; este 7 órakor: Mária főhadnagy — Radnóti 1—2. bérlet.

KISSZÍNHÁZ

Este 7 órakor: Jó estét nyár . . . — Juhász Gyula-bérlet.

MOZIK

Vörös Csillag: delelőtt 10, délután negyed 4, fél 6 és háromnegyed 8 órakor: Sok pénznél jobb a több (színes, m. b. francia, III. helyár; 16 éven felülieknek!)

Fáklya: háromnegyed 3, negyed 6 és fél 8 órakor: István, a király (színes, magyar).

Filmtéka: délután 6 órától: Bástyasétány 74. (színes, magyar).

Kertmozi: este 9 órakor: Kéjnő Kaliforniába készül (színes, m. b. amerikai, II. helyár!)

ÜGYELETES GYÓGYSZERTÁR

Klauzál tér 3. sz. (13/57-es) este 8 órától reggel 7 óráig. Csak sürgős esetben.

BALESETI, SEBÉSZETI ÉS UROLÓGIAI FELVÉTELI ÜGYELET

Ma a balesetet szenvedett személyeket Szegeden a II. sz. Sebészeti Klinika (Pécsi u. 4.) veszi fel, sebészeti felvételi ügyeletet az I. sz. Sebészeti Klinika, urológiai felvételi ügyeletet a II. Kórház (Tolbuhin sgt. 57.) tart.

GYERMEKORVOSI ÜGYELET

Munkanapokon 13 órától másnap reggel fél 8 óráig, szombaton, vasárnap és munkaszüneti napokon reggel fél 8 órától másnap reggel fél 8 óráig a Lenin krt. 20. szám alatti körzeti gyermekorvosi rendelőben történik a sürgős esetek orvosi ellátása.

ÉJSZAKAI ORVOSI ÜGYELET

Este 7 órától reggel 7 óráig a felnőtt lakosság részére: Szeged, Hunyadi János sgt. 1. sz. alatt. Telefon: 10-100

FOGORVOSI ÜGYELET

Mindennap este 10 órától reggel 6 óráig, szombaton reggel 7-től hétfő reggel 7 óráig: Szeged, Zöld Sándor u. 1—3. Telefon: 14-420

S. O. S. LELKISEGÉLY-SZOLGÁLAT

Mindennap este 7-től reggel 7 óráig. Telefon: 11-000.

TÉVÉ

BUDAPEST 1.

8.00: Tv-torna — (ism.)
8.05: Iskola-tv
9.50: Delta — (ism.)
10.15: A látogatók — francia sci-fi sorozat — 5. — (ism.)
11.10: Pihenő a Pompidou Központban — francia zenés film — (ism.)
12.10: Képújság
14.25: Iskola-tv
16.00: Hírek
16.10: Oldjuk meg! Matematika—fizika — 2.
17.10: Őszi történet — szovjet tv-film
18.15: Képújság
18.20: Képernyő a képernyőn
19.10: Tv-torna
19.15: Esti mese
19.30: Tv-híradó
19.55: Magyarország—Norvégia — válogatott labdarúgó-mérkőzés
21.50: Kék fény
23.00: Tv-híradó 3.

BUDAPEST 2.

18.10: Szókimondó — (ism.)
18.55: Képújság
19.00: Színházat játszunk — 4. — (ism.)
20.00: Végre repülünk — NDK tv-film
20.45: Tv-híradó 2.
21.05: Nyitott műhely
21.20: Mágia az Olympiában — francia film — (ism.)
22.15: Képújság

BELGRÁD 1.

17.00: Magyar nyelvű tv-napló
17.30: Videooldalak
17.40: Hírek
17.45: Tv-sorozat gyerekeknek
18.15: Tv-naptár
18.45: Népi muzsika
19.15: Rajzfilm
19.30: Tv-napló
20.00: Játékfilm
21.30: Mozgó képek
22.30: Tv-napló

BELGRÁD 2.

18.15: Beszéljünk az egészségről
18.45: Szerdai körkép
19.30: Tv-napló
20.00: Esztrád-szerda
21.05: Zágrábi körkép
21.20: Zenei események
22.10: Válogatás

ÚJVIDÉK

17.00: Tv-híradó magyarul és szerb-horvátul
17.45: Az öreg eszkimó meséi
18.15: Válogatás
18.45: A Duna menti országok fesztiválja
19.15: Rajzfilm
19.30: Tv-híradó magyarul
20.00: Ember és idő — dok.-film
20.30: Vajdaság harcban — dok.-film
21.00: Tv-híradó szerb-horvátul

BUKAREST

14.05: Nőkről nőknek
14.30: Magyar nyelvű adás
19.00: Tv-híradó
19.20: Gazdasági figyelő
19.35: Politikai fórum
19.55: A szerelem útjai — Argentin film
21.15: Tv-híradó

CSÜTÖRTÖK DÉLELŐTT

BUDAPEST 1.

8.20: Tv-torna — (ism.)
8.25: Iskola-tv
9.45: Halkan a basszushangokkal — francia film — (ism.)
11.25: Papagájhinta — NSZK film — (ism.)
12.10: Iskola-tv
12.30: Képújság

RÁDIÓ 1

KOSSUTH

8.27: Világablak
8.56: Nóták, csárdások, verbunkosok
9.44: Kis magyar néprajz
9.49: Tarka mese, kis mese
10.05: Két keréken Magyarországon A Körröstől a Tiszáig
10.35: Válaszolunk hallgatóinknak
10.50: Rásonyi Lella hegedül
11.40: Vass Lajos: Bodrogközi muzsikaszó
12.30: Ki nyer ma?
12.45: Vendég-látó
13.05: Operaslágerek
13.35: Dzsesszmelódiák
14.29: Miska bácsi levelesládája
15.05: Holnap közvetítjük
15.28: MR 10—14
16.05: Kritikusok fóruma
16.15: Régi táncmuzsika
16.30: Társadalom és iskola
17.05: Mozgásterek — 3.
17.30: Külföldről érkezett
17.54: Régi híres énekesek műsorából
18.14: Hol volt, hol nem volt . . .
19.15: Élek! — a Magyar és Finn Rádió műsora
20.12: Nagy mesterek — világhírű előadóművészek
20.57: Giulietta Simionato operafelvételeiből
21.30: Prizma
22.20: Tíz perc külpolitika
22.30: Nédalok, néptáncok
22.45: Kristályfenyvesek a József-hegy belsejében
23.00: Kamarazene
0.10: Solymos Antal táncdalaiból

PETŐFI

8.05: Holland fúvószene — (sz.)
8.20: Tíz perc külpolitika
8.35: Idősebbek hullámhosszán
9.30: A 04, 06, 07 jelenti
10.00: Zenedélelőtt
11.35: A Szabó család
12.05: A Magyar Rádió népi zenekara játszik
12.35: Tánczenei koktél — (sz.)
13.25: Útikalauz üdülőknek
13.30: Labirintus
14.00: Kapcsoljuk a 6-os stúdiót
14.15: Neményi Lili operettdalokat énekel
14.35: Vásárrádió — (sz.)
15.05: Diákfoci
15.18: Slágermúzeum
15.55: Néhány perc tudomány
16.00: A leprások ápolónője: a Florence Nightingale-emlékérmes Szikszay Mária
16.35: Fiataloknak! — (sz.)
17.25: „Az ár ellen — az árban” — arckép Széchenyiről — művei alapján hét tételben
18.35: Zenei tükör
19.05: A hanglemezbolt könyűzenei újdonságai — (sz.)
19.25: Régi magyar muzsika (sz.)
19.45: Közvetítés a Magyarország—Norvégia válogatott labdarúgó-mérkőzésről. Közben: tudósítás bajnoki vízilabda-mérkőzésről
21.50: Tükörképek
22.00: Linda Lewis felvételeiből — (sz.)
22.45: A cirkuszhercegnő — részletek Kálmán Imre operettjéből
23.20: A tegnap slágereiből (sz.)

3. MŰSOR

9.00: Kamarazene — (sz.)
10.20: Magyar művészek operafelvételeiből — (sz.)
11.05: Bioritmus
11.25: Palestrina-művek — (sz.)
11.58: Zenekari muzsika — (sz.)
13.03: Leveleskönyv: Móra Ferenc levelei
14.08: Magyar zeneszerzők — (sz.)
14.40: Smetana-ciklus — 2. — (sz.)
16.57: Kamarazene — (sz.)
17.50: Gustav Offermann zenekara játszik — (sz.)
18.30: A Magyar Rádió szlovák nyelvű nemzetiségi műsora
19.05: Zenekari muzsika — (sz.)
20.11: A Poptarisznya dalaiból — (sz.)
21.11: Új lemezeinkből — (sz.)
22.00: Sorsfordító pillanatok
22.30: Diszkotéka — (sz.)